

Ο Μεσσηνίας Χρυσόστομος στην Κύπρο

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Μεσσηνίας

Στη Μεγαλόνησο Κύπρο μετέβη από το Σάββατο 30 Απριλίου ε.ε., ο Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, για να συμμετάσχει στο Στ΄ Συνέδριο Κυπριακής Αγιολογίας, που πραγματοποιείται από την 1η μέχρι την 4η Μαΐου 2022 στο Συνοδικό της Ιεράς Μητροπόλεως Κωνσταντίας και Αμμοχώστου στο Παραλίμνι. Το Συνέδριο φέρει τον γενικό τίτλο «Η τιμή του Τιμίου Σταυρού στην Κύπρο» και είναι αφιερωμένο στη συμπλήρωση δεκαπέντε ετών (2007 - 2022) από την ανασύσταση της Ιεράς Μητροπόλεως Κωνσταντίας και Αμμοχώστου, ενώ τελεί υπό την αιγίδα του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Χρυσόστομου Β΄.

Κατά την πρώτη ημέρα διεξαγωγής του Συνεδρίου, προηγήθηκε Αρχιερατικό

Συλλεΐτουργο, στον Ιερό Μητροπολιτικό Ναό Αγίου Γεωργίου Παραλιμνίου, υπό του Σεβ. Μητροπολίτου Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου και του Θεοφιλεστάτου Επισκόπου Καρπασίας κ. Χριστοφόρου.

Εν συνεχεία, μετά την Εισηγητική Ομιλία του Σεβ. Μητροπολίτου Κωνσταντίας και Αμμοχώστου κ. Βασιλείου, τους χαιρετισμούς των Επισήμων και την ανάγνωση του Μηνύματος της Α.Θ.Π. του Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, ξεκίνησαν οι εργασίες τους Συνεδρίου με την Εναρκτήρια Εισήγηση του Σεβ. Μητροπολίτου Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου, Καθηγητού του Τμήματος Θεολογίας, της Θεολογικής Σχολής του Ε.Κ.Π.Α., ο οποίος ανέπτυξε το θέμα : «"Εγώ γάρ τά στίγματα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω" (Γαλ. Στ´, 17) Ἡ θεολογία τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ. Ἱστορικοδογματική θεώρηση».

**«Ἐγώ γάρ τά στίγματα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω»
(Γαλ. Στ´, 17)**

Ἡ θεολογία τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ

Ἱστορικοδογματική θεώρηση

ὑπό Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μεσσηνίας

Χρυσοστόμου Σαββάτου

Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ὁ σταυρός κατέχει ὅλως ἐξέχουσα θέση στήν πίστη, στή ζωή καί στή λατρεία τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Σχετίζεται μέ τό πάθος τοῦ Χριστοῦ, συμβολίζει τή θυσία Του καί προοιωνίζει τήν Ἀνάσταση Του. Εἶναι ἐπίσης σύμβολο σωτηρίας καί ὑπ' αὐτήν τήν προοπτική κηρύσσεται ἀπό τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ σταυρός ἐπίσης ἀπό τούς ἐρμηνευτές Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας συσχετίστηκε μέ γεγονότα τῆς Π.Δ., τά ὁποῖα ἀποτελοῦν τύπο, προεικόνιση ἢ προτύπωση γεγονότων τῆς ΚΔ, τά ὁποῖα ἀναφέρονται στό σχέδιο τῆς θείας οἰκονομίας. Ἔτσι ἡ παλαιοδιαθηκική προτύπωση τοῦ σταυροῦ καί τῆς σταυρικῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ, δέν ἀποτελοῦν ἀπλές ἀναφορές ἢ ἀναπαραστάσεις ἐνός ἱστορικοῦ γεγονότος, ἐν προκειμένῳ τῆς σταυρώσεως, ἀλλά ἀναδεικνύουν πρῶτιστα καί τή σωτηριολογική σημασία τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ, τοῦ πάθους καί τῆς θυσίας.

Ἐπίσης, ἡ πολυποίκιλη ἐρμηνεία τῆς ἄρσης τοῦ σταυροῦ (Μαρκ. 8, 31. 9, 31. 10, 33), ἔκφραση μέ τήν ὁποίαν δηλώνεται ἡ ἀναφορική σχέση τοῦ φέροντα τόν σταυρό τοῦ Χριστοῦ, ὡς μαθητή Του (Λουκ. 14, 27. Ματθ. 10, 38. Μάρκ. 8, 34. Ματθ. 16, 24. Λουκ. 9, 23) μέ τόν ἴδιο τόν σταυρό, ἀποτελοῦν τήν ἐπιβεβαίωση ὅτι ὁ σταυρός ταυτίζεται μέ τόν Ἰδιο τόν Χριστό καί συγχρόνως ὅτι ἀποτελεῖ τήν σφραγίδα τοῦ Χριστοῦ στούς ἐκλεκτούς Του κατά τά ἔσχατα.

Ἡ τελευταία αὐτή προσέγγιση τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ ὡς σφραγίδας ἔσχατολογικῆς συναντᾶται στό βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου, ὅπου ὁ σταυρός ἀποτελεῖ τό σημεῖο σφράγισης τῶν «δούλων τοῦ Θεοῦ... ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν» καί τό σημεῖον τοῦ ζῶντος Θεοῦ (ζ', 4).

Ἡ ἔννοια αὐτή τῆς σφραγίδας ἔδωσε πολλές ἀφορμές γιά συζητήσεις καί ὑποθέσεις, ὅχι μόνο γι' αὐτή καθ' αὐτή τήν βιβλική θεώρηση καί ἀναφορά, ὡς σημείου καί σφραγίσματος, σέ ἀναφορά πρός τό παράλληλο προφητικό κείμενο τοῦ Ἰεζεκιήλ ἀλλά καί ὡς πρός τήν θεο-λο-γι-κή θεώρηση τοῦ «σημεῖου» καί τοῦ «σφραγίσματος» μέ τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ, μέ τό ὁποῖο σημαίνεται ἡ παρουσία τοῦ «ἀρνίου» τῆς Ἀποκαλύψεως, δηλαδή τοῦ Ἰδιο τοῦ Χριστοῦ. Στήν πρώιμη θεολογία τῆς Ἐκκλησίας ἐπίσης ἡ χρήση τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ ἀποτελεῖ τήν ἀρχαιότερη μαρτυρία, μέ τήν ὁποίαν ἐπιβεβαιώνεται ἡ αἰτιώδης σχέση Χριστοῦ καί τῶν δούλων Αὐτοῦ, τῶν ἀφοσιωμένων δηλαδή στό «Ἀρνίον», τό ὁποῖο θά ποι-μαί-νει αὐτούς καί θά ὀδηγήσει αὐτούς «ἐπὶ ζωῆς πηγᾶς ὑδάτων καί ἐξαλείψει ὁ Θεός πᾶν δάκρυον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν» (Ἀποκ. ζ', 17).

Ἡ παραπάνω περιγραφεῖσα μετάβαση τῆς χρήσης τοῦ σημείου σταυροῦ ἀπό σημεῖο ἀτιμώσεως σέ σημεῖον σωτηρίας σήμανε ἀφενός τήν ἀνάπτυξη μιᾶς θεολογίας τοῦ σταυροῦ, καταγεγραμμένη ὡς *theologia crucis*, καί διατυπωμένη κατ' ἐξοχήν ἀπό τόν Ἀπόστολο Παῦλο, καί ἀφετέρου τήν σηματο-δό-τη-ση ὁλόκληρης τῆς πατερικῆς, λειτουργικῆς καί ἐκκλησιολογικῆς θεώ-ρη-σης τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ, ὅχι πλέον ὡς «σφραγίδας» μόνον ἀλλά καί ὡς σωτηριολογικοῦ σημείου τοῦ πάθους καί τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ.

Θά λέγαμε ὅτι ἡ παύλεια *theologia crucis*, ὡς μία πρώτη θεολογική θεώρηση τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ, στηρίζεται ἀρχικά στήν ἐρμηνεία τῆς ἱστορικότητας τοῦ σταυρικοῦ γεγονότος τῆς θυσίας καί τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καί συγχρόνως ἀποτελεῖ τό κέντρο κατανόησης ὅλου τοῦ ἐπὶ γῆς ἔργου τοῦ Χριστοῦ, ἡ δέ πίστη τῆς πρώτης χριστιανικῆς κοινότητας σ' αὐτό τό συγκεκριμένο ἱστορικό γεγονός τῆς σταυρικῆς θυ-σίας τοῦ Κυρίου, ἀποδίδει καί μία ἔσχατολογική ἢ ἀποκαλυπτική προο-πτι-κή στήν ἴδια τήν σταυρική θυσία καί κατ' ἐπέκταση σ' αὐτό καθαυτό τό σημεῖο τοῦ σταυ-ροῦ, ἐνῶ ἡ συσχέτιση τῆς σταυρικῆς θυσίας

καί τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ ὡς σφραγίδας, μέ τό κατεξοχήν γεγονός τῆς σωτηρίας, τήν Ἀνάσταση, δηλαδή, τοῦ Χριστοῦ, εἶναι πού καθιστᾷ καί τό γεγονός τοῦ σταυροῦ ὅσο καί τό γεγονός τῆς Ἀνάστασης τοῦ Χριστοῦ ὡς τό *raison d'être* τῆς σωτηριολογικῆς σημασίας τῆς σταυρικῆς Του θυσίας (Α΄ Θεσ. 4, 14. Ρωμ. 8, 34. 14, 19α. Κορ. 13, 4). Ὑπ' αὐτήν τήν προοπτική ὁ σταυρός μαζί μέ τήν Ἀνάσταση καθίστανται πλέον ἓνα ἐνιαῖο σωτηριολογικό γεγονός, χωρίς νά παραθεωρεῖται καί ἡ ἐκκλησιολογική σημασία τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ.

Ἡ προσέγγιση καί κατανόηση τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ καί τῆς σταυρικῆς θυσίας τοῦ Κυρίου μαρτυρουμένη καινοδιαθηκικά, προσεγγίζεται ἐρμηνευτικά ἀπό τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καί ἐπιβεβαιώνεται στή ζωή καί τήν λατρεία τῆς Ἐκκλησίας, γι' αὐτό καί ἀποτελεῖ στοιχεῖο τοῦ περιεχομένου τῆς πίστεως. Ὅποιαδήποτε, συνεπῶς, ἱστορικοδογματική θεώρηση τῆς θεολογικῆς σημασίας καί ἀποτύπωσης τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ ἐκ τῶν πραγμάτων θά πρέπει νά θεωρήσει ὡς δεδομένες τίς βιβλικές αὐτές ἀναφορές καί τίς πατερικές προσεγγίσεις, ὥστε νά μπορέσει νά διατυπώσῃ τήν σωτηριολογική καί ἐκκλησιολογική ἐπιβεβαίωση αὐτῆς τῆς θεολογίας στήν ἴδια τή ζωή καί τήν πίστη τῆς Ἐκκλησίας.

Ἦδη ἀπό τόν β' αἰῶνα, στήν ἀλεξανδρινή παράδοση, ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, στό ἔργο του «Ἐκ τῶν Θεοδότου καί τῆς ἀνατολικῆς καλουμένης διδασκαλίας κατὰ τούς Οὐαλεντίου χρόνους ἐπιτομαί» ἀναπτύσσει μία ἐρμηνευτική ὡς πρὸς τήν σημασία τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ, μέ βάση τό Γαλ. 6, 17, καί συγχρόνως στό πλαίσιο τῆς βαπτισματικῆς θεολογίας προσανατολίζει ἀφενὸς στήν ταύτιση τῶν ὄρων «σφράγισμα» καί «στίγματα» ἀναφορικά πρὸς τόν Χριστό.

Πέραν τῶν ἐρμηνευτικῶν δυσκολιῶν τοῦ χωρίου Γαλ. 6, 17, ὁ ὅρος «σφραγίς» στό συγκεκριμένο χωρίο, ἂν καί προέρχεται ἀπὸ τὸν ἐξωχριστιανικό κόσμο ὅπου ἐσήμαινε καί τό ἀποτύπωμα, χρησιμοποιήθηκε βαπτισματικά, γιὰ νά δηλώσῃ τήν «σφραγίδα πίστεως καί δικαιοσύνης» (Ρωμ. 4, 11) ἀλλὰ καί τήν «σφράγισιν» μέ τό ἅγιον μῦρο, γι' αὐτό καί ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἀποκαλεῖ τό χρίσμα «μακαρία σφραγίδα», «σφραγίδα Κυρίου» καί «Κυριακὸν σημεῖον» ἀλλὰ καί «τέλειον φυλακτήριον».

Τήν σχέση βαπτιζόμενου καί Χριστοῦ καί τήν ὑπαρξιακή-ὄντολο-γική σχέση τοῦ πιστοῦ μέ αὐτόν τόν Χριστό προσδιορίζει ὁ Θεόφιλος Ἀντιοχείας, ὅταν δηλώνει ὅτι «ἡμεῖς τούτου ἕνεκεν καλούμεθα Χριστιανοί ὅτι χριόμεθα ἔλαιον Θεοῦ», ἀφοῦ μέ τό Χρίσμα ἐκφράζεται, κατὰ τόν Τερτυλλιανό, ἡ «ταυτοσημία» τοῦ χριόμενου μέ τό Χριστό γι' αὐτό καί ὁ φέρων τὰ στίγματα τοῦ Χριστοῦ ἀναγνωρίζεται ὡς «Χριστιανός» (πρβλ. Πράξ. 11,27) καί χαρακτηρίζεται καί ὡς «ἰδιοκτησία» τοῦ Χριστοῦ.

Ἐπὶ αὐτὴν τὴν προοπτικὴν ἡ ἔννοια τῆς σφραγίδας καὶ τοῦ βαπτίσματος καθίστανται ἔννοιες συνώνυμες μέ ἰσχυρές θεολογικὲς ἀναγωγές.

Τὰ στίγματα συνδέονται ἄμεσα μέ τό βάπτισμα καί πέραν τοῦ ἐρωτήματος περὶ τῶν ὁρατῶν (Β΄ Κορ. 11, 23) ἢ τῶν ἀοράτων (μυστικῶν) σημείων μέ τὴν μετοχὴν στοῦ Χριστοῦ, τονίζεται ἡ γνησιότητα τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ μάλιστα δέ, σύμφωνα μέ τό Ρωμ. 6, ἀναφέρονται καί στοῦ πάθος τοῦ Χριστοῦ, ἕνα στοιχεῖο τό ὁποῖο βρίσκουμε στόν ἱερό Φῶτιο, χωρίς ὅμως νά πληροφορούμεθα ἀπό πού προέρχεται ἡ συγκεκριμένη ὑπόμνηση τῆς σχέσης τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ πρός τὰ στίγματα τοῦ πάθους. Βιβλική βάση ὅλης αὐτῆς τῆς ἀναφορικῆς σύζευξης τῶν «στιγμάτων», τῆς «σφραγίδος» ἢ τῶν «σημείων» μέ τό πάθος τοῦ Χριστοῦ ἀποτελοῦν τὰ χωρία Ἠσ. 44, 5, Ἰεζ. 9, Ἀποκ. 7, 2 ἐξ., Γεν. 4, 15, Ζαχ. 13, 6, ἡ δέ θεολογικὴ ἀποτίμηση τοῦ σημείου-στίγματος καί τῆς σφραγίδας τοῦ Χριστοῦ στηρίζεται στήν βαπτισματικὴ σφράγιση καί μάλιστα στό πλαίσιο τῆς βαπτισματικῆς θεολογίας.

Στὴν πρώτη Ἐκκλησία, ἡ σφράγιση μέ τόν σταυρό, ἐρμηνεύτηκε θεολογικά ὡς σημεῖον ἐκπλήρωσης τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ (Μαρκ. 8, 31. 9, 31α) καί ὡς ἕνα ἀναγκαῖο («δεῖ») καί ἀποφασιστικὸ γεγονὸς τό ὁποῖο μᾶς προσανατολίζει πρός τὰ ἔσχατα (Μαρκ. 8, 31α. Ματθ. 16, 21. Λουκ. 9, 22α. Μαρκ. 9, 31α. Μαρκ. 14, 41γ καί Μαρκ. 10, 33, Μαρκ. 13, 7, 10, 14. Ματθ. 26, 6. Λουκ. 21, 9. Ἀποκ. 1, 1. Ματθ. 26, 54. Λουκ. 22, 37. 24, 25 κ. ἐξ. Ἰωαν. 20). Ἀναφερόμαστε σέ μία παράδοση ἡ ὁποία ἀνάγεται στήν ἀρχαία χριστιανικὴ κοινότητα τῆς Παλαιστοστίνης καί ἐπιβεβαιώνεται βιβλικά καί πατερικά μέ τὴν συσχέτιση τοῦ σταυροῦ ἀφενὸς ὡς «σημεῖο τοῦ Υἱοῦ ἀνθρώπου» (Ματθ. 24, 30), ἄλλη μία ἐσχατολογικὴ ἀναφορά ἀφοῦ ὡς γνωστὸν ὁ «Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου» ἔχει ἐπίσης ἐσχατολογικὲς ἀναφορές καί προεκτάσεις, καί ἀφετέρου ὡς σημείου τῆς «δόξης τοῦ Μονογενοῦς» ὡς Βασιλέως τῆς δόξης.

Αὐτός ὁ ἐσχατολογικὸς χαρακτήρας τῆς σφράγισης μέ τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ ἀποδεικνύει ὅτι ὁ βαπτισθεὶς παίρνει πλέον ἕναν νέο προσανατολισμό, ὅπως χαρακτηριστικὰ ὑποδεικνύεται μέ τὴν ἀλλαγὴ στάσης τοῦ κατηχούμενου κατὰ τὴν προβαπτισματικὴ στιγμὴ τῆς ἀπόταξης καί τῆς σύνταξης, ἀπὸ τὴ δύση πρός τὴν ἀνατολή, πρός ἐνατενισμό τοῦ Χριστοῦ ὡς «Βασιλέως τῆς Δόξης». Τὴν τυπικὴ αὐτὴ διάταξη ἐρμηνεύει θεολογικά ὁ Κύριλλος Ἱεροσολύμων, τὴν δέ σφράγιση τῶν πιστῶν μέ τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ στό μέτωπο (σταυροειδῶς) θεωροῦν ὄχι μόνο μόνο ὡς μετοχὴν μέ τόν Χριστόν, ἀλλὰ καί ὡς σημεῖον τῆς νίκης τοῦ Χριστοῦ, μέτρο καί κριτήριον ἀποδοχῆς καί κατανόησης συνόλου τῆς θείας οἰκονομίας πρός σωτηρία τῶν ἀνθρώπων.

Ἐπὶ αὐτὴν τὴν ἐσχατολογικὴν προοπτικὴν, ὁ σταυρός ὡς τό σημεῖο τοῦ «Υἱοῦ τοῦ

άνθρώπου» (Ματθ. 24, 30), απεικονίζεται προεικο-νο-μα-χι-κά στον Τροῦλλο τοῦ ναοῦ καί συνδέεται μέ τήν ἐπιφανή ἔλευσή Του κατά τήν μέλλουσα κρίση, ὡς Βασιλέως τῆς Δόξης, ἐνῶ μέ τόν τρόπο αὐτό ὁ σταυρός ἀποσυνδέεται εἰκονογραφικά ἀπό τά στοιχεῖα τοῦ ἱστορικοῦ Ἰησοῦ καί προσδιορίζεται πρός ἕνα ἄλλο βαθύτερο θεολογικό περιεχόμενο (Καρα-γιάν-νη, σελ. 314), τό ὁποῖο θεμελιώνεται στήν προφητική ἀναφορά τοῦ Προφήτη Δανιήλ (7, 8-9) μέ τήν ἀναμενόμενη ἔλευ-ση τοῦ Θεανθρώπου ὡς Κριτοῦ καί «Βασιλέως τῆς Δόξης».

Εἶναι ὁ Βασιλεύς τῆς Δόξης πλέον, Ἐκεῖνος πού καθίσταται τό κέντρο καί τό στοι-χεῖο ἐγκαθίδρυσης τῆς Οὐρανίου Βασιλείας Του, γιά τή σωτηρία τῶν ἀν-θρώ-πων, ὅπως χαρακτηριστικά τονίζεται στό κατά Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, καί ὅχι ὅπως λανθασμένα θεωροῦσαν οἱ εἰκονοκλάστες ὁ σταυρός Του, ὡς μέσον πρός μίαν ὀλοκληρωμένη γνώση τοῦ Λόγου.

Μέ τό νέο αὐτό δογματικό περιεχόμενο πού προσλαμβάνει ὁ σταυρός ὡς σημεῖον, παύει πλέον νά θεωρεῖται ὡς ἕνα ἀφηρημένο ἢ ἱστορικό ἀντικείμενο, ἡ ὕπαρξη τοῦ ὁποῖου παραμένει μόνο στή μνήμη τῶν πιστῶν χριστιανῶν, καί ξεκινᾷ μία νέα μορφή σεβασμοῦ καί προσκύνη-σης ἀπό τούς πιστούς, ἡ ὁποία ἀπευθύνεται πρός ἕνα συγκεκριμέ-νο λατρευτικό στοιχεῖο• γι' αὐτό καί ὁ Ἐσταυρωμένος Χριστός, στήν ὀρθόδοξη ἀπεικόνισή Του, δέν εἶναι πλέον ὁ ἱστορικός Ι.Ν.Β.Ι. ἀλλά ὁ «Βασι-λεύς τῆς δόξης».

Στήν πρός Ἐφεσίους Ἐπιστολή (1, 13) συναντᾶται καί μία ἄλλη σφράγιση, αὕτη μέ τήν ὁποῖαν εἰκονίζεται τό ἅγιο Πνεῦμα, τό Ὅποιο διά τῆς σφραγίδας ἀποτυπώνεται στους πιστούς.

Ἡ ἴδια εἰκόνα συναντᾶται καί στό Β' Κορ. 1, 21-22, ὅπου ἡ χορή-γηση τοῦ Πνεύματος ἀπό τόν Θεόν ἀποτελεῖ ἐπακόλουθο τῆς σφράγισης, γι' αὐτό καί στό Ἐφεσ. 1, 23 κ. ἐξ. ἡ σφρά-γι-ση καί ἡ σφραγίδα συνδέονται μέ τό ἅγιο Πνεῦμα, «λέγεται καί ἔστι τό Πνεῦμα», ὅπως ἐπισημαίνει χαρακτηριστικά ὁ Μέγας Ἀθανάσιος.

Ἡ σφράγιση τοῦ Πνεύματος μέ τόν τρόπο αὐτό καθίσταται συνδετικός κρίκος μεταξύ τῆς παρούσης καί τῆς μέλλουσας καταστάσεως γι' αὐτό καί ἡ σφράγιση χαρακτηρίζεται ὡς «ἄρραβώνας» (Ἐφεσ. 1, 18). Μέ τήν σφράγιση τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκφράζεται ἡ βεβαιότητα γιά τήν πραγματοποίηση τῆς ὑπόσχεσης ἀπό μέρους τοῦ Θεοῦ (Β' Κορ. 1, 22. 5, 5. Ρωμ. 8, 23), αὕτη δέ ἡ διά τῆς σφραγίδας χορήγηση τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀποτελεῖ τό «καινόν», τό νέο χαρακτηριστικό πού διέπει τόν Χριστιανισμό ὅχι ἀπλά ὡς μία ἱστορική λειτουργική πράξη ἀλλά καί ὡς κάτι τό μελλοντικό, αὐτό τό ὁποῖο προσβλέπει πρὸς τά ἔσχατα, ἀφοῦ τό ἅγιο Πνεῦμα σημαίνει τά ἔσχατα.

Ἐν προκειμένῳ, ἡ εἰσαγωγή τῆς «ἐν Πνεύματι» σφράγισης μέ τό σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ὅπως ἐπισημαίνεται στίς δύο βιβλικές ἀναφορές (Ἐφεσ. 1, 14 καί Β' Κορ. 1, 22), παραπέμπει στό βάπτισμα (πρβλ. Α' Ἰωαν. 2, 20-27) καί πιό συγκεκριμένα στήν διά τοῦ ἁγίου μύρου σφράγιση τοῦ βαπτιζομένου, ὡς «σφραγίδος δωρεᾶς Πνεύματος ἁγίου». Ἡ σφράγιση, λοιπόν, μέ τό σημεῖον τοῦ σταυροῦ καί συγχρόνως μέ τό ἅγιον μῦρον ὡς δωρεά τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὑποδεικνύει ἀκριβῶς ὅτι ἡ ἴδια ἡ σφραγίδα διά τοῦ ἁγίου μύρου, κατά τήν βαπτισματική τελετή καί στή βάση τῆς σχετικῆς βαπτισματικῆς θεολογίας, καταφάσκει τήν ἐπίσημη εἴσοδο τοῦ βαπτισθέντος στήν Ἐκκλησίαν, στόν τρόπο δηλαδή φανέρωσης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς Βασιλέως τῆς Δόξης «ἐν Πνεύματι ἁγίῳ», καί τήν ταυτόχρονη ἔνταξή του σέ μία πορεία ἐσχατολογικῆ ἐντός τῆς «ἐν Χριστῷ καί ἐν Πνεύματι ἁγίῳ» κοινότητος.

Τό σημεῖον ὅμως τοῦ σταυροῦ δέν ἔχει μόνο ἀποκαλυπτική, ἐσχατολογική καί σωτηριολογική σημασία ἀλλά καί ἐκκλησιολογική, ἀφοῦ στήν Ἐκκλησία ἡ σωτηριολογία τοῦ σταυροῦ καθίσταται σωτηριολογία τῆς Ἐκκλησίας, ὡς σώματος Χριστοῦ, ὁ δέ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι ὁ κατεξοχήν Σωτήρας καί Λυτρωτής.

Αὕτη ἡ ἐκκλησιολογική θεώρηση τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ ἔχει ἐπίσης τή βάση της στήν παύλεια *theologia crucis*. Συγκεκριμένα, τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ ἀποτελεῖ τό σημεῖο ἀποτύπωσης καί ἔκφρασης τοῦ θυσιαστικοῦ πάθους καί τῆς Ἀνάστασης τοῦ Κυρίου, εἶναι δέ καί σημαντικό γιά ὅλες τίς ἐπερχόμενες θεολογικές προσεγγίσεις του, τόσον ὡς συμβόλου ἱστορικοῦ καί μαρτυρίας τῆς θυσίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅσο καί ὡς σημείου ἐσχατολογικοῦ καί σωτηριολογικοῦ.

Ἡ θεολογική ἐρμηνεία τοῦ διά σταυροῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ θεμελίωσε καταλυτικά καί τήν ἐκκλησιολογική καί εὐχαριστιακή κατανόηση τῆς Ἐκκλησίας ὡς «σώματος Χριστοῦ» καί «κιβωτοῦ σωτηρίας».

Τό πρῶτο ἐκκλησιολογικό στοιχεῖο αὐτῆς τῆς σημασίας τοῦ σταυροῦ καί τῆς

σταυρικής θυσίας είναι ή θεολογική σύνδεση τής έννοιας τής Εύχαριστίας, ως πασχάλειας θυσίας τοῦ έσταυρωμένου Χριστοῦ/Μεσσία, μέ αὐτήν τήν σωτηριολογική σημασία τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ, ὅπου τό αἷμα τοῦ Χριστοῦ, μέ βάση τήν έξιλαστήρια σταυρική θυσία τοῦ Χριστοῦ, σφραγίζει τήν νέα διαθήκη («τό τής Καινῆς Διαθήκης») καί τό ἀναστημένο σῶμα τοῦ Χριστοῦ καθίσταται τό μέσον τής ἐκκλησιολογικῆς καί σωτηριολογικῆς σημασίας τής Θείας Εύχαριστίας «τό ὑπέρ ἡμῶν καί πολλῶν ἐκχυνόμενον» (Α΄ Κορ. 11, 25. Μάρκ. 10, 45α. Λουκ. 22, 37β. 12, 37β) καί κατ' ἐπέκταση τής Ἐκκλησίας ως «σῶματος Χριστοῦ».

Τό δεύτερο ἐκκλησιολογικό σημεῖο, τό ὁποῖο ἀποτυπώνεται δυναμικά στίς Ἐπιστολές τοῦ Ἰγνατίου Ἀντιοχείας καί στό Μαρτύριο τοῦ Πολυκάρπου, ἀναφέρεται στή σύνδεση κατ' ἀναλογίαν τής σταυρικής θυσίας μέ τή θυσία τῶν μαρτύρων καί ιδιαίτερα τό μαρτύριο τῶν ἐπισκόπων-ποιμένων τής Ἐκκλησίας. Ἐξίσου ἀνάλογη πρέπει νά εἶναι καί ή μίμηση καί μετοχή τῶν πιστῶν τοῦ Χριστοῦ στά παθήματά Του (Α΄ Πέτρ. 3,13-4,19).

Ἡ εὐχαριστιακοῦ-θυσιαστικοῦ χαρακτηῖρα ἐθελούσια προσφορά στό μαρτύριο ἐδράζεται εἴτε στήν ἄμεση θέα τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως καταγράφεται στό μαρτύριο τοῦ Ἀρχιδιακόνου Στεφάνου, εἴτε στή βάση λογισμοῦ τοῦ μάρτυρα κατά μίμηση τοῦ λογχισθέντος Χριστοῦ, ή ὁποία συνδέει τήν θυσιαστική αὐτοπροσφορά τοῦ Ἰησοῦ (Ἰωαν. 10, 11-12.17-18) «ὑπέρ σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων» μέ τήν μαρτυρική θυσία τοῦ ἐπισκόπου καί μέ τήν εὐχαριστιακή προσευχή τής θυσίας τοῦ ἴδιου τοῦ ἐπισκόπου -λειτουργοῦ ως μάρτυρα τής Ἐκκλησίας (Μαρτύριο Πολυκάρπου), καί παράλληλα νοηματοδοτεῖται ή σημασία καί λειτουργία τοῦ ἐπισκοπικοῦ θεσμοῦ (Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας ὁ Θεοφόρος).

Στή βάση τής ἐν λόγῳ προσέγγισης ἐπισημαίνονται τρία σημαντικά θέματα, τά ὁποῖα σχετίζονται ἄμεσα μέ τό πρόσωπο καί τό λειτούργημα τοῦ ἐπισκόπου.

α) Στό μυστήριό τής Θείας Εὐχαριστίας ὁ σταυρός ἐπιβεβαιώνεται ως σύμβολο θυσίας.

β) Ἡ ταύτιση τοῦ ἐπισκοπικοῦ λειτουργήματος καί τοῦ μαρτυρίου δημιουργεῖ τήν ἐδραῖα βάση γιά τήν οἰκοδόμηση τής ἐπισκοπικῆς αὐθεντίας. Προβάλλεται, δηλαδή, ως πρότυπο ἐπισκόπου ή κατάφασή του ἔναντι τοῦ μαρτυρίου καί ή ἀποδοχή τής θυσίας ως τρόπος ἔκφρασης τής γνήσιας ἐπισκοπικῆς διακονίας.

γ) Ὁ ἐπίσκοπος, ως εἰκόνα καί «εἰς τόπον Χριστοῦ», καθίσταται «alter Christus» ἐπειδή θυσιάζεται χάριν τοῦ λαοῦ καί βρίσκεται σέ εὐθεῖα συνέχεια τής εἰκόνας τοῦ ἐκουσίως θυσιαζομένου Χριστοῦ, μιμούμενος δηλαδή Αὐτόν (imitatio Christi), σύμφωνα μέ τό Ἰωαν. 3,16 καί Α΄ Ἰωαν. 4,9.

Συμπερασματικά, πρὸς τά προαναφερθέντα θά μπορούσαμε νά συνοψίσουμε τά

έξῃς:

Στήν πρώτη χριστιανική κοινότητα τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ εἶχε μίαν ἰδιαίτερη σημασία γι' αὐτό καί ὁ ἴδιος ὁ σταυρός ὡς σημεῖο ἀποκτᾷ ἰδιαίτερη θεολογική σημασία. Δέν ἀποτελεῖ ἀπλῶς ἓνα σύμβολο λατρείας, οὔτε ἓνα μέσο ἀτιμώσεως ἢ τιμωρίας ἀλλά μία πραγματικότητα, ἡ ὁποία φανερώνει ἢ καί ταυτίζεται μέ τόν ἴδιο τόν Χριστό.

Ἡ σχέση αὕτη τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ μέ τόν ἴδιον τόν Χριστό καί ἡ ἀνάπτυξη μιᾶς θεολογίας τῆς σταυρώσεως (theologia crucis) εἶναι πού προσέδωσε σέ αὐτόν ἀναφορικότητα σέ διαστάσεις ἀποκαλυπτικές, ἐσχατολογικές, σωτηριολογικές καί ἐκκλησιολογικές, ὑπό τήν προοπτική τῆς σταυρικής θυσίας καί στή βάση τοῦ μαρτυρίου.

Ἐπίσης, ὁ σταυρός ὡς ἐσχατολογικό σημεῖο προηγεῖται τοῦ Βασιλέως Χριστοῦ καί «ὡς σημεῖον τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου» συνδέει τήν ἱστορία μέ τά ἔσχατα, ἐνῶ στή βάση τῆς σταυρικής θυσίας βεβαιώνει τό μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας, ὡς τό πυρηνικό κέντρο τῆς Ἐκκλησίας (ὅπου Ἐκκλησία ταυτίζεται μέ τό «σῶμα Χριστοῦ»), οἰκοδομεῖ δέ τήν ἐπισκοπική αὐθεντία στή βάση τοῦ μαρτυρίου, ὡς μίμηση τῆς σταυρικής θυσίας τοῦ Χριστοῦ, καταξιώνοντας ἔτσι τό ἐπισκοπικό λειτούργημα στήν προοπτική αὐτοῦ τοῦ μαρτυρίου καί τῆς θυσίας.

Συμπληματικά, ὁ σταυρός γιά τήν Ἐκκλησία εἶναι τό ὄντως σημεῖο τῆς θυσίας μέ σωτηριολογικές, ἐσχατολογικές καί ἐκκλησιολογικές διαστάσεις στή Χριστολογική του βάση, ἀφοῦ εἰκονίζει καί σημαίνει τόν ἴδιο τόν Χριστό.

I bear on my body the marks of Jesus. (Gal.VI, 17).

The theology of the seal of cross

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ὁ σταυρός στήν ἀρχέγονη Χριστιανική Ἐκκλησία καί συγκεκριμένα στήν χριστιανική κοινότητα τῆς Παλαιστίνης ἐκτός ἀπό σύμβολο τῆς ἐξιλαστήριας θυσίας καί τοῦ λυτρωτικοῦ χαρακτήρα του εἶχε καί μία θεώρηση ἐσχατολογική, ὡς σημεῖο φανέρωσης τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ (Μάρκ. 8, 31. 9, 31α) σέ σχέση πρός τήν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ καί κατά συνέπεια εἶχε καί θεώρηση σωτηριολογική. Αὕτη ἡ ἐσχατολογική προοπτική ἐπιβεβαιώνεται κατεξοχήν στό βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως (7, 2 κ. ἐξ), μέ τήν σταυροειδῆ χρήση καί σφράγιση τοῦ μετώπου τῶν πιστῶν, κατά τό βάπτισμα καί τό χρίσμα, μέ τό ὁποῖο οἱ πιστοί λαμβάνουν τήν δυνατότητα νά καταστοῦν «Πολῖτες τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ» μέλη, δηλαδή, τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ «σώματος τοῦ Χριστοῦ».

Ὑπ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν ἐσχατολογική καί μυστηριακή προοπτική τό σημεῖο τοῦ

σταυροῦ ἀπετέλεσε σημεῖον ἁγιασμοῦ καί μέσον σωτηρίας. Ἡ σωτηριολογική, μυστηριακή καὶ ἐσχατολογική διάσταση τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ στή βάση τῆς σταυρικῆς θυσίας προσδίδει στὸν σταυρό καί ἐκκλησιολογική σημασία σέ ἀναφορική σχέση πρὸς τὸν θυσιαστικό χαρακτήρα τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας καί τοῦ ἐπισκοπικοῦ λειτουργήματος καί σέ σχέση πρὸς τὴν μαρτυρική θυσία τοῦ ἐπισκόπου.

